

Dels surers empordanesos al tap «únic»

Artur Mundet, Josep Torres i José Combalía formen part de la història del tap corona

Encara es creu que el tap corona va ser inventat per un empresari surer empordanès a Amèrica. Alguns diuen que fou Artur Mundet, de Sant Antoni de Calonge, i altres, Josep Torres Jonama, de Palafrugell. Però ells només el van millorar. El 1921 van portar les primeres màquines per fer-ne a Espanya, a Barcelona. El 1923, Josep Combalía en va comprar una per fer-ne. I la producció encara perdura. Amb la quarta generació i amb seu a Sant Feliu de Buixalleu, l'empresa fa uns 6.000 milions de taps a l'any de la marca Únic (U).

ALBERT VILAR

>> Sis xapes de cerveses gironines amb dibuix. De dalt a baix i de dreta a esquerra: Poch's, La Calavera, Moska de Girona, La Brava, Minera i Fondi.

>> Artur Mundet.

ALBERT VILAR > TEXT

El nord-americà William Painter va patentar l'any 1892 el tap corona, que havia inventat l'any abans. Era una peça de metall amb un complement d'aglomerat de suro a l'interior, per evitar el contacte del llautó amb el líquid, i que s'adaptava a la boca de l'ampolla de vidre. S'acabava allò de tapar begudes amb gas amb un tap de suro i ben lligat amb cordill o filferro. Gràcies a l'invent, el primer d'un sol ús, Painter va crear una gran empresa, Crown Cork & Seal Company, a Baltimore. Dos anys més tard, Painter va inventar l'obridor, en vista de les dificultats que tenia la gent per treure el tapament.

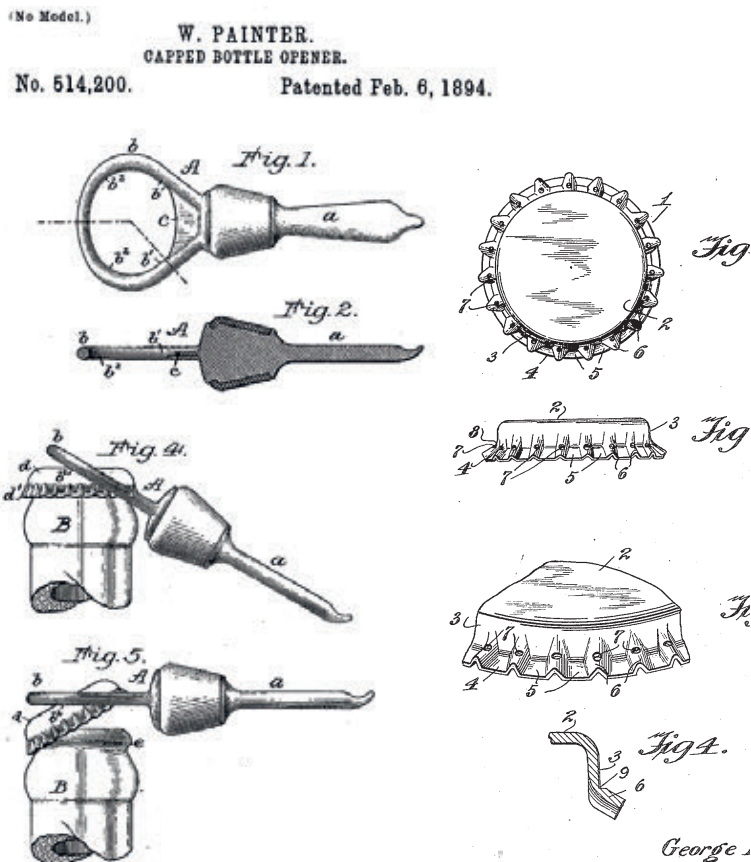
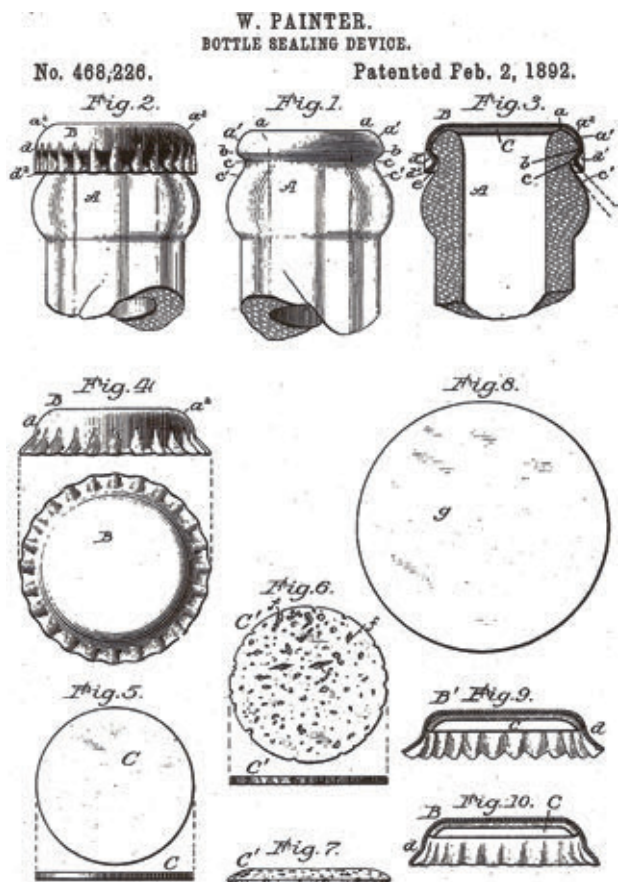
La necessitat de suro per al nou tap va fer que els empresaris surers empordanesos instal·lats als Estats Units es beneficiessin molt del nou producte. Va ser el cas dels germans Mundet —Josep i Artur— i de Josep Torres Jonama, que tenien fàbriques al barri de Brooklyn, a Nova York. Artur

Mundet, a partir del 1906, el va introduir a Mèxic, i, a més, va incorporar millores en la seva fabricació, com es pot veure al registre de patents de Mèxic. En aquest país, el *crown cap* es va passar a dir *corcholata*. També hi va fer algunes millores Josep Torres. El sistema també va beneficiar els empresaris surers que hi havia la demarcació de Girona. A Girona es feia, per exemple, el suro dels taps corona per a la cervesa Quilmes d'Argentina.

Torres, per problemes de salut, va tornar a casa. En el seu viatge de retorn, el 1921, però, va fer escala a Mèxic per adquirir tres màquines per a la fabricació d'aquest nou tapament, que era altament eficaç i molt barat. Allà hi tenia el negoci Artur Mundet, que ja estava triomfant amb una beguda, el Sidral Mundet, que, amb el temps, es convertiria en la beguda més popular d'aquell estat americà.

A Barcelona, al carrer Sepúlveda 90-92, Torres va crear la primera fàbrica, que, jun-

La necessitat de suro per al nou tap va fer que els empresaris surers empordanesos instal·lats als Estats Units es beneficiessin molt del nou producte

tament amb les empreses de Palafrugell i Nova York, van formar La Industrial Tapón Corona SA (INTACO). Va ser la primera fàbrica de xapes a l'Estat espanyol. Tot i això, la presència de taps corona feia anys que havia arribat. Des del 1904 hi ha constància del tap corona. Aquest any, Jaume Cortada Forcat havia demanat la patent de la seva introducció. El 1905, la marca El Àguila Negra, de Colloto (Astúries), ja usava aquest tapament. La indústria cervesera va ser la primera de fer-lo servir. El 1911 ja també l'utilitzava una empresa anglesa que tenia una companyia cervesera a la Corunya.

L'empresa de Torres va anar de baixa de seguida. El 1924, l'empresa, al mateix local, ja apareix com a Sabater & Pont. I van sorgir altres empreses, com la casa Vidal, Gómez i Benetti SL, que feien el tap corona Rapid. La família Benetti, natural de Ferrara, s'havia instal·lat a principi del segle XX a Girona. I eren els propietaris de l'empresa metal·lúrgica anomenada Tapón Corona Rapid y Variedades SA. La fàbrica, situada a Palau-sacosta, al costat de Girona, es dedi-

cava a fer taps corona, sobretot, però també feia objectes religiosos (crucifixos i rosaris), articles per a fumadors, gerres... En esclatar la Guerra Civil, el 1936, la Generalitat va intervenir la fàbrica i va passar a formar part, amb 14 més, de la indústria de guerra de Catalunya (era la F12). Sota la direcció de Carlo Benetti Tartaglia, es va dedicar a fer cartutxos i beines per a màuser. En acabar la guerra, l'any 1939, la seva instal·lació va ser ocupada per la metal·lúrgica Batlle i Solés.

Combalía i Planas

Abans, però, el 1923, Torres Jonama va vendre una de les tres màquines que havia portat de Mèxic a Josep Combalía. Aquest i el seu germà Emili treballaven en unes oficines a la capital catalana. Però l'any 1918 van decidir emancipar-se. Emili va decidir crear una agència de duanes, i Josep es posà a fabricar utensilis d'acer esmaltat, com olles, orinals, palanganes... Però en veure els empresaris surers amb màquines de fer xapes va decidir adquirir-ne una. Era una premsa Adriance de

>> William Painter va patentar l'any 1892 el tap corona, que havia inventat l'any abans.

>> Josep Torres Jonama.

Actualment MECSA és la segona empresa de fabricació de xapes a l'Estat espanyol, i l'única a Catalunya

>> Interior de la factoria José Combalía, que va començar a fer xapes amb una màquina que havia portat Torres Jonama de Mèxic.

JOSÉ COMBALÍA

15 punxons (taps). I aquí va començar a fer els taps corona, sota la marca Unic (U).

La fàbrica de José Combalía estava situada a la travessera de Gràcia de Barcelona. De seguida, el negoci el va agafar el seu gendre, Josep Maria Planas. En créixer el negoci, va decidir traslladar-se als afores. I es va instal·lar al polígon industrial del Besòs. A més, tenien al costat els impressors Manufacturas de Envases Cromometálicos (MECSA). Allà, el negoci, ja sota la direcció de la tercera generació, Josep Maria Planas Combalía, va quedar novament petit i van decidir buscar un nou lloc. I ambdues empreses van apostar per anar a Sant Feliu de Buixalleu, al polígon industrial Skol. El nom del polígon ve del fet que en aquest lloc hi havia hagut una fàbrica de cervesa

>> Vista general de la fàbrica José Combalía, que es troba al polígon industrial Skol, ja que abans hi havia una fàbrica de cervesa d'aquesta marca.

JOSÉ COMBALÍA

de la marca Skol. L'any 1978, però, la multinacional propietària de la marca va decidir tancar la fàbrica gironina.

El trasllat a les comarques gironines es va fer amb el nou mil·lenni. Actualment, la fàbrica, dirigida ja per la quarta generació familiar, és la segona empresa de fabricació de xapes a l'Estat espanyol i l'única a Catalunya. L'altra empresa, Tapón Corona Ibérica, amb la marca TCI, té la fàbrica a Leganés. Va sorgir el 1963 a iniciativa del grup mexicà Zapata. Des del 2010, la firma és una filial de l'empresa polonesa Can Pack, que fa les xapes CP.

José Combalía, tot i el seu caire familiar, ara sota la batuta d'Alfons Planas, manté la seva posició dins el món del tap corona, que aplega actualment una desena de marques. El disseny industrial del tap corona no ha evolucionat gaire en aquest segle llarg d'existència, però ells han sabut estar ben posicionats. Cada dia, les màquines, que compten amb els darrers avenços tecnològics, fabriquen uns 20 milions de xapes. Això vol dir que, a l'any, la producció és d'uns 6.000 milions d'unitats, especialment per al món cerveser, però també per als refrescos i, és clar, per al sector del cava. Actualment, cap a un 40 % de la producció s'exporta, especialment a la resta d'Europa i a l'Àfrica. D'entre les cerveses gironines, José Combalía fa els taps de les marques Moska i Fondi. Altres cervesers gironins aposten per taps de les cases JF o RRK.

Albert Vilar és historiador i periodista.

Cada dia, les màquines de José Combalía fabriquen uns 20 milions de xapes. Això vol dir que, a l'any, la producció és d'uns 6.000 milions d'unitats